

Методичні рекомендації щодо викладання іноземних мов у 2019/2020 навчальному році



2 268

[Шкільне життя](#) 03.07.2019

Додаток
до листа Міністерства
освіти і науки України
від [01. 07. 2019 р. № 1/11-5966](#)

Методичні рекомендації щодо викладання іноземних мов у 2019/2020 навчальному році

Вивчення іноземних мов у 2019-2020 навчальному році буде здійснюватися за декількома Державними стандартами та типовими освітніми програмами а саме:

- Для учнів 1-2 класів за новим Державним стандартом початкової освіти затвердженого Постановою КМУ від 21 лютого 2018 року №87 та «Типовою освітньою програмою розробленою під керівництвом О. Я. Савченко» і «Типовою освітньою програмою розробленою під керівництвом Р. Б. Шияна;
- Для учнів 3-4 класів за Державним стандартом початкової загальної освіти затвердженого Постановою КМУ від 20 квітня 2011 року № 462 та Типовою освітньою програмою закладів загальної середньої освіти I ступеня (початкова освіта) затвердженою наказом МОН від 20.04.2018 № 405;
- Для учнів 5-9 класів за Державним стандартом базової та повної загальної середньої освіти затвердженого Постановою КМУ від 23 листопада 2011 року № 1392 та Типовою освітньою програмою закладів загальної середньої освіти II ступеня (базова середня освіта) яка розроблена на виконання Закону України «Про освіту» затвердженою наказом МОН від 20.04.2018 № 408;
- Для учнів 10-11 класів за Державним стандартом базової та повної загальної середньої освіти затвердженого Постановою КМУ від 23 листопада 2011 року № 1392 та Типовою освітньою програмою закладів загальної середньої освіти III ступеня (профільна середня освіта), яка розроблена на виконання Закону України «Про освіту» і затверджена наказом МОН від 20.04.2018 № 407;

Відповідно до нового Закону України про освіту Типова освітня програма визначає: загальний обсяг навчального навантаження, орієнтовну тривалість і можливі взаємозв'язки окремих предметів, факультативів, курсів за вибором тощо, зокрема їх інтеграції, а також логічної послідовності їх вивчення які натеper подані в рамках **навчальних планів.**

Навчальний план для класів закладів середньої освіти розроблено відповідно до Державного стандарту, з метою його впровадження у частині повної загальної середньої освіти з 1 вересня 2018 року. Він містить загальний обсяг навчального навантаження та тижневі години на вивчення базових предметів, вибірково-обов'язкових предметів, профільних предметів і спеціальних курсів, а також передбачає години на факультативи, індивідуальні заняття тощо.

Як і в минулі роки інваріанта складова навчального плану основної школи (1-11 класи) забезпечує реалізацію змісту іншомовної освіти на рівні Державного стандарту.

Предмети та курси за вибором визначаються закладами освіти у межах гранично допустимого навчального навантаження з урахуванням інтересів та потреб учнів, а також рівня навчально-методичного та кадрового забезпечення закладу.

Звертаємо увагу на те, що як і у попередні роки заклад освіти має право вибору щодо вивчення другої іноземної мови. Рішення про запровадження вивчення другої іноземної мови приймається, залежно від умов для такого вивчення, закладом освіти **самостійно**.

Залишається чинним **наказ Міністерства від 07.08.15 № 855 «Про внесення змін до навчальних планів закладів загальної середньої освіти» згідно якого збільшено години на вивчення іноземної мови за рахунок варіативної складової**. Рішення про збільшення годин на вивчення іноземної мови за рахунок варіативної складової, на всіх ступенях освіти, приймається залежно від наявності умов для такого вивчення, закладом освіти **самостійно**.

Типові освітні програми з іноземних мов містять низку тем і питань, що безпосередньо пов'язані з проблематикою інтегрованих змістових ліній. Програми не обмежують смислове та лінгвістичне наповнення інтегрованих змістових ліній, а лише пропонують орієнтовні шляхи їх реалізації. Вчителі можуть наповнити новим міжпредметним змістом й інші теми, створювати альтернативні можливості для поєднання різних знань та умінь, а також навчальних методів з метою формування ключових життєвих компетентностей та досягнення цілісності навчальної програми й навчального процесу відповідно до потреб певного класу.

Дозволяється використовувати підручники, що видані у поточному році та в попередні роки, враховуючи при цьому зміни в програмах. Щодо додаткової навчально-методичної літератури, то вчитель вільний у її виборі й може застосовувати таку, що найкраще реалізує його методику навчання та компетентнісний потенціал предмету «Іноземні мови». Програма не обмежує самостійність та творчу ініціативу вчителя, передбачаючи гнучкість у виборі та розподілі навчального матеріалу відповідно до потреб учнів та обраних засобів навчання.

У закладах загальної середньої освіти може використовуватися лише те навчально-методичне забезпечення, що має відповідний гриф Міністерства освіти і науки України. Перелік рекомендованої літератури затверджується наказом Міністерства освіти і науки України та оприлюднюється через “Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України”. Із зазначеним переліком можна буде ознайомитись на сайті Міністерства освіти і науки України www.mon.gov.ua та на сайті Інституту модернізації змісту освіти www.imzo.gov.ua.

Навчально-методичне забезпечення навчального процесу учнів 2-го класу «Нової української школи»

Національний стандарт початкової школи та нові програми з іншомовної галузі націлюють на досягнення учнями 2 класу рівня pre-A1, дескриптори якого чітко визначені програмою відповідно до кожного виду мовленнєвої діяльності.

У 2му класі продовжується закладання психолінгвістичних основ іншомовної комунікативної компетенції, продовжується тренування органів чуття (слуху і зору) молодшого школяра для успішного сприйняття акустичних і графічних сигналів, тренування його артикуляційного апарату з метою успішного формування кінестетичних образів звуків, букв, слів, коротких фраз шляхом активного навчання за допомогою різноманітних видів навчальної діяльності на основі компетентісного підходу.

Учителю варто пам'ятати, що в свої перші дев'ять років життя діти точно копіюють вимову і легко запам'ятовують мовленнєві зразки. Тому розігрування невеликих сцен, заучування напам'ять віршів і пісень є особливо ефективними завданнями, виконуючи які, учні імітують правильну вимову й інтонаційний малюнок. Система вправ і завдань має бути задана у послідовності, що відображає первинність розвитку чутливості дітей до сприйняття іноземної мови через аудіовізуальну демонстрацію мовленнєвих зразків з опорою на контекст та наочність із подальшим імітативним репродукуванням зразків учнями та використанням їх під час взаємодії між собою та з вчителем, за допомогою елементарних інтеракцій. Важливо навчати другокласників переносити мовленнєві зразки у реальні ситуації спілкування у класі. Така організація навчання сприятиме виробленню в школярів ставлення до іноземної мови як до засобу спілкування.

Оскільки гра є природним середовищем спілкування для дітей цієї вікової категорії, то використання ігрових ситуацій на уроці іноземної мови у 2 класі продовжують забезпечувати живий та веселий спосіб тренування мовленнєвих компонентів та структур у дії. Бажано, щоб ці ігри були націлені на співпрацю між учнями та були не стільки змагальними за характером, скільки спрямовані на те, щоб дати їм змогу практикувати мовлення та набуті відчуття досягнення якогось результату, а не відчуття переваги над кимось. Учні можуть перевіряти свої навички змагаючись із своїми попередніми результатами, перевершуючи свої власні кращі зусилля, а не один із одним. Варто пам'ятати, що гра мотивує учня до спілкування іноземною мовою і дозволяє, практикуючи елементарне іншомовне спілкування, здобувати більше впевненості в своїх силах та умінні взаємодіяти за допомогою іноземної мови.

Для активізації мовленнєвого матеріалу в усному спілкуванні рекомендується широко застосовувати виконання інтерактивних пісень і чантів, завдань «Задай питання – дай відповідь», драматизації коротких сцен, виконання міні-проектів, які передбачають реальну елементарну комунікацію іноземною мовою в класі. Формування первинних навичок комунікації, яка відповідає сучасним реаліям життя дитини, налагодження особистих стосунків з однокласниками у спільній ігровій діяльності чи у роботі над міні-проектом розвивають уміння співпрацювати з іншими, формують навички командної роботи, без яких неможливо уявити успішне суспільство.

У попередньому класі дитина знайомилася з літерами алфавіту, запам'ятовувала звуко-буквені відповідності, вчилася розуміти і встановлювати звуко-буквені зв'язки за першим звуком інших слів, засвоєних в усному мовленні. Поступово дитина навчається впізнавати в графічних зображеннях літер звуки і пов'язувати їх в слова, читати за аналогією. У 2 класі продовжується становлення первинних навичок читання, яке має відбуватись на

фундаменті засвоєної в усній формі лексики. Іншими словами, **другокласники вчаться читати слова, значення яких їм відомі.**

Навчання писемної грамотності у 2 класі розпочинається із повторення алфавіту та звуко-буквених відповідностей, читання і написання коротких слів, тобто з повторення усього того, чого школярі навчалися у 1 класі. Поступово вони навчатимуться й інших звуко-буквених співвідношень, які передаються на письмі різними буквосполученнями. Паралельно другокласники опановують первинними навичками читання не тільки слів, але й коротких речень, міні-текстів з малюнками-опорами.

Навчаючи зоровому сприйманню текстів у 2 класі, вчителю варто урізноманітнювати матеріал. Наприклад, запропонувати короткий текст у формі електронного листа ровеснику, вітальної листівки бабусі, листа Санта Клауса тощо. Такий матеріал сприятиме усвідомленню учнями того, що **спілкування іноземною мовою відбувається також й у письмовій формі.** Наступний етап – це читання коротких оповідань, віршиків, загадок, коміксів. Цікаві пригоди героїв історій у коміксах мотивуватимуть дитину до читання реплік персонажів, спонукатимуть учня відтворювати їх не тільки з правильною вимовою, але й відповідним інтонаційним оформленням. У цьому допоможе використання якісного аудіосупроводу, що впливатиме на **розвиток фонематичного слуху та інтонаційно-вимовних навичок** під час читання по ролях чи під час драматизації за зразком. При цьому важливо пам'ятати, що навчання зорового сприймання є взаємопов'язаним з усними видами діяльності: сприйманням на слух, продукуванням мовлення та інтеракцією.

Формування первинних навичок письма у 2 класі відбувається на основі відтворення зразків, заповнення пропусків у словах та реченнях, підписі малюнків, заповненні таблиць та схем словами, складанні і записі речень за аналогією, написанні елементарних повідомлень за зразком. Цьому мають сприяти завдання і вправи з підручника та зошита, а також діяльність представлена у вигляді міні-проектів.

Поступовий, системний процес навчання читання і письма сприятиме зростанню **впевненості школяра в своїх силах, що мотивуватиме його до нових успіхів у вивченні іноземної мови.**

Ми живемо в епоху інформаційних технологій і сучасні діти відрізняються від попередніх поколінь іншими стилями сприймання інформації, новими уподобаннями, іншим способом мислення. Учнівські уміння читати і писати іноземною мовою дозволять вчителю збагатити форми і способи презентації нового матеріалу молодшим школярам, сприятиме урізноманітненню видів і форм роботи в іншомовній навчальній діяльності, а у подальшому зроблять можливими пошук учнем потрібної інформації в інтернет-джерелах, здійснення онлайн комунікації тощо.

Реальність швидко змінюється і нам складно передбачити, у якому світі житимуть наші діти. Навчання протягом життя – один із ключових принципів, який дозволяє людині бути гнучким та швидко адаптовуватись у нових життєвих ситуаціях, приймати виклики і бути успішним у новому середовищі. Тому, за допомогою відповідної поведінки учителя, другокласників націлюють на позитивне ставлення до вивчення мови, на формування первинних навичок спостереження за власними діями та діями однокласників, що призводить до самоусвідомлення та усвідомлення власного поступу в іншомовному навчанні. Інструментом, який заохочує другокласників обирати з своїх робіт найкращі і презентувати свої успіхи іншим, є **технологія учнівського мовного портфеля.** Поступово заповнюючи сторінки свого першого особистого мовного документу,

другокласник вчиться усвідомлювати багатокультурність і багатомовність оточуючого світу, розмаїття іноземних мов, усвідомлювати себе громадянином своєї країни, а також роздумувати над важливістю вивчення іноземних мов для задоволення особистих інтересів і потреб, у т.ч. для здійснення комунікації з ровесниками з інших країн. За допомогою першого мовного портфеля відбувається первинне усвідомлення процесу навчання іноземної мови та самоусвідомлення у ньому. З допомогою вчителя другокласник вчиться проектувати власні майбутні цілі, спостерігати за власними діями та успіхами, презентувати свої роботи та формувати первинні демонстраційні навички. Так відбувається становлення метакогнітивної діяльності, від подальшого розвитку якої залежить формування навичок самостійної роботи в іншомовному навчанні, впевненість у своїх діях, уміння ставити і досягати власні цілі на наступних етапах. Самоусвідомлення і самоспостереження є першим кроком до формування первинних навиків самооцінювання в подальших класах, відправним пунктом траєкторії, націленої на розвиток учнівської автономії на старшому етапі середньої школи, що є необхідним умінням та умовою для успішного навчання її випускників у майбутньому.

Формувальне оцінювання на уроках іноземної мови у 2 класі

Оцінювання є невід'ємною частиною процесу навчання, яка інтегрує і відображає процеси викладання та учіння на основі взаємозв'язку. Учителю важливо розуміти особливості оцінювання молодших школярів на початковому етапі, під час якого традиційне оцінювання є проблематичним з багатьох міркувань.

Формувальне оцінювання – один з видів альтернативного (нетрадиційного) оцінювання, який має на меті оцінювати не результат, а процес навчання. Таке оцінювання в іншомовному навчанні має чимало завдань, серед яких варто виділити наступні:

- 1) мотивувати учнів до вивчення іноземної мови;
- 2) формувати в дітей упевненість в собі;
- 3) формувати здатність учнів до самоспостереження та усвідомлення відповідальності за власне учіння;
- 4) спостерігати за поступом учнів в набутті первинних мовленнєвих навичок;
- 5) визначати і враховувати індивідуальні особливості кожного учня/учениці;
- 6) допомагати вчителю корегувати навчальний процес, підвищувати його якість;
- 7) звертати увагу на учнів, які потребують особливої підтримки і уваги з метою запобігання проблем у майбутньому;
- 8) забезпечувати інформацією школу та батьків про розвиток і поступ учнів в опануванні первинними мовленнєвими навичками.

Особливістю формувального оцінювання є врахування індивідуальності кожної дитини, її темпераменту, особливостей сприймання інформації, стилю навчання тощо. Саме тому не можна порівнювати у класі результати різних учнів між собою. Об'єктом для розгляду на уроці мають бути порівняння попередніх результатів учня/учениці з його/її наступними досягненнями. Варто помічати і надавати позитивний відгук навіть за маленький поступ

уперед, похвалити за зусилля, сприяючи тим самим формуванню впевненості молодшого школяра у власних силах, формуючи позитивне ставлення до самого себе.

На етапі другого класу продовжує залишатись вираженим ігровий мотиваційний фон. Проте, отримавши первинний навчальний досвід попереднього року, молодший школяр стає чутливим до оцінювання іншими – дорослими та однокласниками. Вербальна позитивна оцінка учнівських зусиль вчителем стає неабияким стимулом у навчанні і грає беззаперечну роль в досягненні подальших успіхів. Саме тому вчитель має зосереджуватись не на помилках, а на досягненнях учня. Для організації ефективного формувального оцінювання важливо створити доброзичливу атмосферу на уроці, в якій дитина не повинна боятись робити помилку, а сприймати її як одну з можливостей навчатись. Вчитель дає учням зрозуміти те, що він заохочує їх розмовляти іноземною мовою, усвідомлюючи ризик помилки, але вітає їхню сміливість, намагання та зусилля. Тоді учні відчуватимуть себе у безпеці і будуть готові до нових «ризиків» та експериментів з іноземною мовою, ставатимуть ініціативними.

Висвітлюючи питання ефективності процесу формувального оцінювання звертають увагу на уміння вчителя діагностувати потреби учня: здогадуватись про те, що він хоче сказати, мотивувати його до цього, інтерпретувати можливе мовчання, групувати дітей відповідно до їхніх потреб, звертатись до попереднього досвіду дитини, здогадуватись по виразу обличчя чи зрозуміла дитина щось, адаптувати своє мовлення до рівня розуміння дитиною. Від здібностей вчителя займатись такою діагностикою залежить його уміння обирати не тільки відповідний інструмент для формувального оцінювання, розуміючи його як сильні так і слабкі сторони, але й пропонувати учневі адекватне його віку, спроможності та індивідуальним здібностям завдання.

Серед інструментів формувального (альтернативного) оцінювання другокласників доцільно використовувати метод спостереження та мовне портфоліо. Використання цих методів у комплексі надають більш повну (холістичну) картину навчання.

Спостереження

Цей метод передбачає систематичне спостереження як інструмент оцінювання дитячих досягнень в іншомовному навчанні. Спостереження часто відбувається без усвідомлення учнями про його застосування вчителем в якості оцінювання їхнього навчального поступу. Залежно від мети спостереження, вчитель може оцінювати дітей в різноманітних ситуаціях, коли вони працюють в парі, групі, індивідуально. Оцінюються також не тільки мовленнєві навички, але й активність учня, його зацікавленість, мотивація, що є також важливими цілями у початковій школі. З цією метою вчителем можуть бути розроблені таблиці для внесення результатів спостережень.

Здійснюючи формувальне оцінювання у другому класі і спостерігаючи за навчальним поступом своїх учнів, важливо розуміти шляхи і способи вимірювання навчального прогресу та досягнень молодших школярів під час формування іншомовних мовленнєвих навичок. Цей процес розпочинається з постановки навчальних цілей. Наприклад, після завершення вивчення розділу на тему «Сім'я», діти можуть в кількох реченнях розповісти про свою сім'ю або дати відповіді на запитання. Вони можуть розповісти про фото з сімейного альбому, продекламувати віршик або заспівати пісню з цього розділу. Важливим є визначити ці цілі перед початком засвоєння матеріалу кожного розділу, а потім спостерігати за шляхом їх досягнення учнями та позитивно оцінювати зусилля кожного під час демонстрації ним свого нового мікроуміння. Спостерігаючи, вчитель визначає слабкі та сильні сторони навчального процесу, краще розуміє що є складнішим, а

що легшим для конкретних учнів, які цілі були досягнуті кожним. Таке спостереження дозволяє вносити зміни в навчальний процес. Наприклад, вчитель може витратити більше часу на роботу з матеріалом, який виявився складнішим для засвоєння, може ще раз повторити виконання певного завдання для демонстрації учнем його нового уміння. Метою такого процесу є розуміння навчального поступу учнів та підвищення якості навчання.

Оцінювання навчальних досягнень учнів

Здійснення контролю забезпечує своєчасне корегування навчального процесу з метою приведення його до рівня, заданого програмою й стандартом, що окреслюють очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів.

Зміст навчання іноземної мови охоплює такі види мовленнєвої діяльності: рецептивні, продуктивні та інтеракційні. Для участі в них необхідні такі уміння: сприймання на слух, говоріння, читання та письмо. Для виявлення рівня володіння кожним умінням розроблені відповідні критерії.

Мовленнєві уміння є основою для реалізації системи контролю над ходом і якістю засвоєння учнями змісту навчання іноземної мови.

Учні з самого початку навчання повинні знати, яких результатів від них очікують. У цьому полягає й певний стимул до підвищення якості своїх знань і умінь.

Основними видами оцінювання з іноземної мови є поточне (не поурочне), тематичне, семестрове, річне оцінювання та підсумкова державна атестація.

Основною ланкою в системі контролю у закладах загальної середньої освіти є поточний контроль, що проводиться систематично з метою встановлення правильності розуміння навчального матеріалу й рівнів оволодіння ним та здійснення корегування щодо застосовуваних технологій навчання.

Основна функція поточного контролю – навчальна. Питання, завдання, тести спрямовані на закріплення вивченого матеріалу й повторення пройденого, тому індивідуальні форми доцільно поєднувати із фронтальною роботою групи.

Тематичне оцінювання проводиться на основі поточного оцінювання. Окремого оцінювання для виставлення тематичних оцінок не передбачено. Під час виставлення тематичного балу результати перевірки робочих зошитів не враховуються.

Наступною ланкою в системі контролю є семестровий контроль, що проводиться періодично з метою перевірки рівня засвоєння навчального матеріалу в обсязі навчальних тем, розділів семестру й підтвердження результатів поточних балів, отриманих учнями раніше. Семестровий контроль проводиться двічі на рік.

Завдання для проведення семестрового контролю складаються на основі програми, охоплюють найбільш актуальні розділи й теми вивченого матеріалу, розробляються викладачем з урахуванням рівня навченості, що дозволяє реалізувати диференційований підхід до навчання.

Семестровий контроль проводиться за чотирма вміннями (аудіювання, говоріння, читання, письмо). У журналі робиться, наприклад, такий запис:

5.12.	18.12.	22.12.	25.12.
Контроль	Контроль	Контроль	Контроль
аудіювання	говоріння	читання	письма

Звертаємо увагу, що «Контроль» не є контрольною роботою і може бути комплексним та проводитись у формі тестування.

Оцінка за семестр ставиться на основі поточного оцінювання (тематичного) та оцінок контролю з чотирьох умінь.

Організаційні питання

Поділ класів на групи здійснюється відповідно до нормативів, затверджених наказом Міносвіти і науки України від 20.02.02 р. № 128. При поглибленому вивченні іноземної мови клас ділиться на групи з 8-10 учнів у кожній (не більше 3 груп); при вивченні іноземної що не є мовою навчання, а вивчається як предмет – клас чисельністю понад 27 учнів ділиться на 2 групи.

З огляду на те, що майже всі стратегічні документи щодо вивчення іноземних мов, зорієнтовані на Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти, більш детально ознайомитись із основними положеннями цього документу можна на сайтах:
<http://www.coe.int>